

שם המחקר : שמישות ממשק רשת חברתית המיועדת לאנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

שנה : 2018

מס' קטלוגי : 635

שמות החוקרים: שירה חבושה בהנחיית: ד"ר טל לבל ופרופ' תמר וייס

רשות המחקר: החוג להפרעות בתקשורת, הפקולטה למדעי הרווחה והבריאות, אוניברסיטת חיפה

תקציר המחקר:

עבודת גמר זו לתואר שני (תזה) נערכה בסיוע מלגה מקרן שלם.

שגרת החיים של מרבית האוכלוסייה בעולם המערבי מושפעת מהשימוש בטכנולוגיה ובאינטרנט. בולטות במיוחד הרשתות החברתיות, המהוות פלטפורמות ייחודיות לניהול אינטראקציות בינאישיות ולהרחבת מעגלים חברתיים. ממשקי הרשתות החברתיות מצריכים יכולות קוגניטיביות ושפתיות ובהן יכולות למידה, הכללה והסקת מסקנות. מכאן שמגבלות קוגניטיביות ושפתיות עלולות לצמצם את האפשרות של אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) להשתמש במערכות הקיימות, עד כדי מניעה מוחלטת של השימוש בהן. כך נחסמות בפני אנשים אלה הזדמנויות להשתתפות והשתלבות חברתית, ובכללן שמירה על קשרים קיימים ויצירת קשרים בינאישיים חדשים. אתגרים אלה זכו למענה חלקי במקומות שונים בעולם באמצעות פיתוח ממשקים מיוחדים של רשתות חברתיות מותאמות לאנשים עם מש"ה, אף שמרביתם לא הגיעו לשוק המסחרי.

"נט. חבר" הנו ממשק ייעודי בעברית, המיועד לאנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית. על אף שהוכנס לשימוש ראשוני במספר מסגרות לאנשים עם מש"ה, טרם נבדקו הקלות והיעילות של השימוש בו עבור ועל-ידי אוכלוסיית היעד. לפיכך, מטרת המחקר הנוכחי הינה לבחון את שמישות הממשק באמצעות תיעוד דרכי השימוש בו וניתוח מעמיק של תגובותיהן של שלוש קבוצות שהשתתפו במחקר: הקבוצה הראשונה כללה 12 בוגרים עם מש"ה הנמצאים במסגרת מרכז יום ('חניכים') ואשר מתגוררים במספר דירות מותאמות בקהילה; משתתפי קבוצת המחקר השנייה שימשו שותפי תקשורת לחניכים במהלך תקופת השימוש בממשק. קבוצה זו כללה שמונה בני משפחה של החניכים, אשר אינם חולקים איתם את סביבת המגורים, וכן ארבעה אנשי צוות ממרכז היום, שיש להם קשר קרוב עם החניכים, אך לא עבדו בו בתקופה בה נערך המחקר. אנשי צוות אלה גויסו כשלא ניתן היה 'לשדך' חניך מסוים עם בן משפחה לצורך המחקר. משתתפי קבוצת המחקר השלישית שימשו כמלווי תקשורת של החניכים בעת השימוש בממשק. קבוצה זו מנתה אף היא 12 איש.

במהלך תקופת התנסות שנמשכה חודשיים ביצעו החניכים ושותפי התקשורת שלהם פעילויות משותפות באמצעות הממשק, בתדירות של שתי פעילויות בשבוע. בעת ביצוע הפעילויות, החניכים לוו על ידי מלווי תקשורת מצוותי הדירות. בסיום תקופת ההתנסות, כל המשתתפים מילאו שני סוגים של שאלוני שמישות:

במהלך תקופת התנסות שנמשכה חודשיים ביצעו החניכים ושותפי התקשורת שלהם פעילויות משותפות באמצעות הממשק, בתדירות של שתי פעילויות בשבוע. בעת ביצוע הפעילויות, החניכים לוו על ידי מלווי תקשורת מצוותי הדירות. בסיום תקופת ההתנסות, כל המשתתפים מילאו שני סוגים של שאלוני שמישות:

עניין והנאה, מתח ולחץ, תפיסת בחירה להשתמש בממשק, והכשירות לשימוש בו וכן Internal Motivation Inventory (IMI) הבוחן היבטים סובייקטיביים בחוויית השימוש במונחים של תחושות עניין והנאה, מתח ולחץ, תפיסת בחירה להשתמש בממשק, והכשירות לשימוש בו וכן System Usability Scale (SUS) המתמקד בחוויית תפעול הממשק, דוגמת קלות השימוש והצורך בתמיכה במהלכו. בנוסף, על מנת

להרחיב את היריעה אודות חוויית השימוש ב"נט.חבר", נערכו ראיונות עומק עם משתתפים בשלוש קבוצות המחקר.

ממצאי המחקר מצביעים על רושם כללי חיובי מ"נט. חבר", כאשר החניכים הפגינו את מידת ההנאה הגבוהה ביותר, ומלווי התקשורת את מידת ההנאה הנמוכה ביותר.

הבדלים מובהקים נמצאו במימד תפיסת הבחירה לשימוש בממשק, כאשר החניכים והשותפים תופסים עצמם כבעלי תחושת בחירה משמעותית יותר מזו של מלווי התקשורת.

לא נמצאו הבדלים בין שלוש הקבוצות באשר לחוויית תפעול הממשק, או לתחושות של מתח ולחץ במהלך השימוש בו. בקבוצות החניכים ושותפי התקשורת נמצאו קשרים בין העניין וההנאה בעת השימוש בממשק לתפיסת הבחירה לשימוש בו. כמו כן, נמצאו בשתי הקבוצות הללו קשרים שליליים בין תפיסת העניין וההנאה לתחושות של מתח ולחץ, כמו גם קשרים חיוביים בין היבטים תפעוליים של השימוש בממשק כפי שהוערכו - לבין תחושה של הנאה ועניין מהשימוש. יתרה מכך, נמצאו קשרים שליליים בין היבטים התפעוליים של SUS השימוש בממשק לבין תחושות של מתח ולחץ, הן בקבוצת החניכים והן בקבוצת שותפי התקשורת.

בקבוצות החניכים ומלווי התקשורת, נמצאו קשרים בין דירוג תחושת הבחירה להערכת היבטים התפעוליים של הממשק. בקבוצת החניכים בלבד, נמצא קשר שלילי בין תחושות של מתח ולחץ בעת השימוש לבין תפיסת בחירה להשתמש בממשק.

ניתוח נושאי של הראיונות שנערכו העלה תמות הקשורות ביעוד הממשק, מאפייני השימוש ואפשרויות הנגישות הקיימות בממשק וכן היבטים המתייחסים למהות התקשורת באמצעות רשתות חברתיות.

ממצאי המחקר הנוכחי שופכים אור על האופן בו המשתמשים מעריכים את שמישות הממשק "נט. חבר", תוך מתן חוות דעת בה ניתן להיעזר לשם שיפור הממשק הנוכחי מבחינת נגישותו והתאמתו לאנשים עם מ"ה. כמו-כן, המחקר מהווה דוגמה לאופן ביצוע של מחקר שמישות המשלב מתודולוגיה כמותנית ואיכותנית, תומך בתהליכים של הגדרה עצמית וסנגור עצמי ומעלה סוגיות חשובות באשר למהותה של 'תקשורת מרחוק' מבוססת אינטרנט עבור אוכלוסיות אנשים עם צרכים מיוחדים.

עבודה זו נכתבה במקור בשפה האנגלית ותורגמה לעברית על ידי החוקרת.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)

صندوق شاليم، لتطوير الخدمات
للأفراد ذوي القدرات العقلية
المتطورة في السلطات المحلية

The Shalem Fund
for Development of Services for People with
Intellectual Disabilities in the Local Councils

פיתוח שירותים לאדם עם מוגבלות שכלית
התפתחותית ברשויות המקומיות

